

כאיל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע ועניני דיומא

מרבן של ישראל מרן רבנו הגראי"ל שטיינמן שליט"א מספריו הק' ומכתבי תלמידים

שנה ב'

גלין 67

פרשת ויצא

שנת תשע"ה

פניני הפרשה

וגו' וכתוב (שם) ויש תקוה לאחריה נאם ה' ושבנו בנינו לגבולם. ולמה ללאה לא אמר ה' מנעי קולך מבכי ויאמר לה שהיא עתידה לינשא ליעקב. והשיב, דיש הבדל גדול בין המקרים, רחל בוכה על צרות של גלות, על הצרות של בניה, ועל זה אומר ה' שהגלות לטובתם ועוד יחזרו ומנעי קולך מבכי. אבל ללאה בוכה כי היא רוצה לידבק בצדיק, היא רוצה להקים שבטי י-ה, היא רוצה לגדול ביראת שמים, על תפילה כזו הקב"ה לא מוותר, ומבקש אדרבה, תמשיכי להתפלל, והדמעות האלו הם משקים את הזרעים בהם יצאו השבטים. (יצחק ירנן עמ' 136)

גניבת תרפים

נשאל רבנו האם מותר לגנוב תער מאדם שמגלה בתער, ואמר שא"א, דהרי יכול להשתמש בזה שימוש היתר, דיכול למכור לנכרי. ושאלוהו א"כ אמאי רחל גנבה את התרפים מלבן, והשיב דהרי התרפים לא עמדו לשום שימוש להיתר רק לאיסור וא"כ שפיר היה מותר לה לגנוב, משא"כ היכא דיש לו שימוש היתר.

צורת הדיבור לאומות העולם

במכתב רבנו לכינוס רבני הקהילות באירופה כתב רבנו בתו"ד: ואליכם הרבנים, אשר לפעמים נקרה לפניכם הזדמנויות אשר יש לידע מה שתשיב, ואיך להגיב על כל אותם מקרים של שנאת העמים רח"ל, בזה עליכם לנהוג כהנהגתו של יעקב אבינו, שכאשר נפגש עם לבן לאחר שרדף אחריו ורצה ליטול ממנו הכל, והלא ה' עליו לכאורה לענות לו בתקיפות ולזעוק עליו למה רוצה לגזול ממנו הכל, ומה ענה לו יעקב? מה פשעי מה חטאתי, בלשון רכה [א"ה - וכל המד"ר פ' ע"ג קפדנותם של אבות ולא ענוותנותן של בנים וכו' פייסם שיעקב מפייס לחמיו, עיי"ש], והלא לבן ביקש לעקור את הכל, ולקחת מיעקב אבינו הכל ולעקור את כל היסוד של כלל ישראל, ובכ"ז לא ענה לו בתקיפות אלא בלשון רכה, ע"כ גם כאן כאשר מזדמן לפנינו מצב כזה יש להשתדל ולהסביר בלשון רכה, ולא להתגרות בם, וכך לפעול עד כמה שידינו משגת.

וכן גם לגבי גזירת השחיטה, אשר לדאבונו בחלק מהמדינות כבר נאסר לשחוט כדין, ויש מדינות אשר לאחרונה התעורר שוב נושא זה שיש כאלו שרוצים לאסור השחיטה, ואיך אפשר ליהודים לדור במקום שאין מניחין לשחוט כדת, ובאמת כל יסוד הגזירה היא אך ורק משום שנאה וקנאה לעם ישראל, ורק שעוטים אותה בטיעוני סרק של צעב"ח, ע"כ על הרבנים והעוסקים בזה לדבר בתחוננים ובדברי הסבר על לב ראשי המדינות, שייחוננו לנפשנו להמשיך המסורה לנו ממשה רבינו ע"ה בלי שום סטיה ולו הקלה ביותר, ומבלי להתגרות באומות, אבל על עצם השחיטה יש ללחום ע"ז שח"ו לא ישנו אפי' בקוצו של יו"ד מההלכה הפסוקה לנו, ומהמסורת המסורה שבידינו מדור דור מאז שקיבלנו התורה מסיני ע"י משה רבינו ע"ה. ויתן ה' שמכינוס זה יגבר קול יעקב ואז לא יוכלו ידי עשו לשלוט ונזכה לגאולה האמיתית בבא"ס. א.ל. שטיינמן. א' אייר תשע"ג לפ"ק

כיון שהגיע למקום תפילין צרה בקול מור ליוצר נשמות

לעילוי נשמות הקדושים רבי משה טברסקי הי"ד, רבי אברהם גולדברג הי"ד, רבי קלמן לוי הי"ד, רבי חיים קופינסקי הי"ד

ור"ע אמר בברכות ס"א ב' כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל לבבך מתי בא לידי ואקיימנו וכו'. ולכאורה הי' די שהוא מוכן שאם יבוא לידי נסיון יקיימו ולמה הי' צריך לחכות מתי יבוא לידי ואקיימנו. וע"כ שקיים בפועל מעלה לדרגה יותר גדולה. וידוע שהמלאך הבטיח לבית יוסף שאם יזכה יזכה למות ממש על קידוש השם. והנה הגר"א קבור ע"י הגר צדק, ולכאורה מ"ש הגר צדק מכל צדיקי דורו דהא כולם בודאי היו מוכנים לישרף על קידוש שמו. וע"כ שקידוש השם בפועל אין דומה לו, והיינו דכשמקיים מצוה הוא עיקר רצון ד', אבל כשמוכן לקיים מצוה סוף סוף לא הי' קיום מצוה. (ימלא פי תהלתך ח"א עמ' נג)

יעקב תיקן תפילת ערבית

בגמ' בברכות כו, ב איתא יעקב תקן תפלת ערבית שנאמר (בראשית כ"ח) ויפגע במקום וילן שם ואין פגיעה אלא תפלה שנאמר (ירמיהו ז') ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי. והנה תוס' בשבת ט, ב ד"ה למ"ד כ' תדע שהרי יעקב תקנה, משמע בתוס' שיעקב עשה תקנה להתפלל ערבית, ולא סתם שהתפלל ואנו למדין ממנו אלא שהוא תיקן להתפלל ואין לבטל תקנתו. וצ"ע כיצד תקנתו חלה לדורות, הרי עדיין לא נצטוו במצות ועשית ככל אשר יורוך, גם למי תיקן, האם לדורו, הלא היו גוים. ועיין רש"י תענית דף כ"ח א' שכתב דמנחה דאורייתא היא שיצחק תקנה. וצ"ב. ואפשר דתקנו לבניהם אחריהם כשיחייבו במצות לא תסור, ואפשר לתקן לאחר זמן כמו שכתבו תוס' גיטין דף ל"ו א' דהלל תיקן פרוזבול על לאחר החורבן. ומ"מ יותר חידוש לומר כן על לפני מתן תורה.

(אילת השחר שבת ט, ב וע"ע באילת השחר כאן)

קידושין במקח טעות

יש מי שרצה לדון בקושיה לגבי קידושי יעקב את לאה, שהרי קשה כיוון שיעקב התכוון לקדש את רחל והתברר שהמתקדשת היא לאה הרי זה קידושין טעות, ואמר ליישב שאם היה יעקב יודע את האמת שאין אפשרות אחרת שרחל תהיה אשתו קודם לאה שהרי לבן לא יתן ידו למעשה כזה, היה בודאי מתרצה לקחת את לאה, וא"כ אין זה קידושין טעות.

ומו"ר הגראי"ל שטיינמן שליט"א אמר שכל הקושיה מקידושי יעקב לא מתחילה, כיוון שאין כאן חלות אמיתית של קידושין, ועשו את הדברים קרובים לגדרי קידושין, ולא שחל משהו באמת. ואמנם קיימו האבות את כל התורה עד שלא ניתנה, כמבואר בגמרא במסכת יומא דף כ"ח, ואמנם מוזכרים שטר קידושין באלעזר, ושטר כתובה שהראה יוסף ליעקב, אבל כל הדברים הללו אינם אלא דברים הדומים לאמת, ולא שחלו קידושין באמת. וראייה לזה, כי מי היו העדים בקידושי יעקב ללאה, וכי היו שם יהודים כשרים לעדות, בודאי שלא, א"כ כל החלות היא רק 'כעין'. ובאמת הקידושין חלו בביאה כאישות דב"נ, ושם אין מקח טעות כיוון שהאישות הוא כדבר מציאותי ולגבי זה האישות חלה אף בטעות. (דפי עיון ב"מ ב' עב-עג, כ"ח)

תפילת לאה

ועיני לאה רכות ורחל היתה יפת תאר ויפת מראה. (ויצא כט, יז)

ופרש"י ועיני לאה רכות - שהיתה סבורה לעלות בגורלו של עשו ובוכה שהיו הכל אומרים שני בניו רבקה ושתי בנות ללבן, הגדולה לגדול והקטנה לקטן. רבי יצחק לונגשטיין ז"ל שאל את רבנו, דהנה על רחל נאמר שעברו בגלות לבכות על צרתן בקבר רחל, וכתוב (ירמיה ל"א) כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו, וכתוב (שם) כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך

ענין בפרשה - הסתפקות במועט

ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש. (ויצא כח, כ)

בגלל שהאשה בבית לוחצת על בעלה לחיות ברמת חיים שגבוהה מיכולותיו של אברך ואינה תואמת את יכולותיו. על הבעל להסביר לאשתו שבאורח חיים כזה, אשה יכולה להפסיד את כל עולמו שלו וגם את עולמה שלה, ולהיפך – היא יכולה לזכות בשותפות בתורתו של בעלה.

מִן הַחֶפֶץ חַיִּים כּוֹתֵב ב"שם עולם": "ושמעתי לאיש חכם א' שהשיב לאשתו ע"ד זריזותה אותו תמיד רק לפרנסה, וא"ל אמשול לך משל למה"ד לאחד שהעלילו עליו ועל אנשי ביתו שעשה שטרות של המלך מזויפים ורצה להציל א"ע בטענותיו ולא עלתה בידו ויצא גז"ד מאת הממשלה שיקצצו ידו או יד אשתו, ובהגיע הזמן והביאום לבית המשפט ורצו לקצוץ ידי בעלה התחילה לבכות בבכי תמרורים כי מה תעשה בבעל גידם וגם שהיא אוהבתו, ותפול לפני רגלי השופטים ותתחנן בשביל בעלה, ויענו לה שאין להם שום רשות לפטור העונשין באשר שנמצא השטרות המזויפין בביתם, ואם תאמר שאין עליו שום אשמה א"כ האשמה עליך ואין לך שום עצה כ"א להטיל העונש על עצמך. ויהי כי ראתה כי כלתה אליהם הרעה ואין שום עצה להפטר מן העונש ורצו ליטול ידי' ולהכניסם בקורנס השמיטה אותם, כי מ"מ היא קרובה אצל עצמה יותר.

וכן את רעיתי, אף שאת מזרזי תמיד לענין פרנסה וכוונתך לא לרעה, מ"מ כשנבוא שנינו לעתיד ליום המוכן לדין על בטול תורה ובטול כמה מאות מצות בימי חיי ויגזרו גזר דין לכנס לגיהנם (וכמאמרם ב"ב דף ע"ט כל המרפה עצמו מד"ת נופל בגיהנם שנא' וכו') ותראי זה בעיניך, בודאי תתחיל לבכות על צרותי ותתחנן ותרצה להצילי שאין בי אשמה, וישיבו לך ויאמרו א"כ במי האשמה האם לא על ידך שאת בטלת אותו תמיד מתורה ומצות בפיתויך ובזריזותיך לעניי העוה"ז ולא חשבת על האחרית כלל וכלל א"כ לך את לגיהנם תחתיו, וכשתראי שאין שום עצה להפטר מן הדין, ומלאכי הדין ירצו להשליך תחת לבור שוחה של גיהנם בודאי תצעקי ותחזרי מדברך ותאמרי אין בי אשמה, לא למדתי מעולם באשר שאני אשה ואין עלי חוב ת"ת, וע"כ לא ידעתי גודל חוב האדם לתורה ולמצות, הוא איש שהלך לביהמ"ד ושמע מהרב או משאר בעלי תורה גודל חובו של האדם לתורה ולמצות, וגם הוא יודע ספר בעצמו, אם יש אשמה עליו היא האשמה, ולא עלי.

כלל הדבר את רעיתי רק כ"ז שאין מביאין אותנו לבית המשפט, אבל בעת היסורין בכל כחך תתחכמי להציל עצמך (כי אפי' הגוף והנפש שהיו בודאי אוהבים נאמנים זל"ז כל ימי חייהם אעפ"כ בעת הדין מפני אימת המשפט כ"א רוצה לדחות העון מעל עצמו ולהטיל על חבריו, וכדאי' בסנהדרין בפ' חלק, וכ"ש בגופים מפורדים) א"כ חזרי מזריזותך והניחני לילך לביהמ"ד לתורה ולתפלה, כי אם אין אני לי מי לי, ואדרבה אם יש לך חכמה באמת הי' לך לזרזי תמיד שלא ילכו ימי לריק ולסייעני בכמה דברים כדי שאוכל לילך לביהמ"ד כו' והי' לך ג"כ זכות גדול של תורה ומצות וכשמאחז"ל נשים במאי זכין כו' (וכמו ששמעתי על גדול הדור אחד שהשיב לאשתו לפני מיתתו, כשבקשה ממנו שיתן לה חלק בעוה"ב בתורתו ומצותיו, השיב לה מה לך לבקשני בענין חלק, כשיהי' לי גם לך יהי' כיון שאת סיעתני לעבודת השם, וכמו בעוה"ז כשהבעל הוא עשיר גם אשתו עשירה, ואם ח"ו לא יהי' לי גם לך לא יהי', כי כשהבעל עני גם אשתו עני') כי מאין תזכה האשה לזכות התורה אם מרשלת תמיד ידי בעלה בענין זה, אבל כשהיא עוזרתו ומכינה לו ענייניו כדי שיוכל לילך לביהמ"ד לתורה ותפלה בודאי יש לה זכות בתורתו ומצותיו. (שם עולם, שער התורה פ"א בהגהה)

כל אחד צריך לדעת איך לבנות את הבית, כי אם יהיה הבית בנוי על יסודות של "הצנע לכת", שכל הדברים יהיו בפשטות ושלא יהיו עם מותרות, זהו אחד הדברים העיקריים שיכולים למנוע מצבים קשים. והיות שבנות ישראל הן נוטלות את החלק הכי גדול בזה – האיך לבנות את הבית, וזה מאוד נוגע אם יהיה בנוי על והצנע לכת או על מותרות, יש לעורר אותן מאוד על כך, כי זה מכלה את האדם וגורם לכל מיני קלקולים. אם בן אדם בונה את הבית על יסוד של מותרות, שכל הדברים שלא מוכרחים גם כן צורכים, הבית עלול להיות מקולקל מאוד. ככל שהדורות יורדים והמצב הרוחני יורד מיום ליום, צריך יותר להתחזק בזה, ובפרט בזמנינו שההפקרות והפריצות נוראיים, נוסף לזה כל מיני שיכלולי עוה"ז המתחדשים ומושכים את האדם לחיי נוחיות, שזה בסתירה גמורה למה שאמרו חז"ל בסנהדרין צ"ט: אדם לעמל יולד – לעמלה של תורה, ועלול הדבר לגרום שזה יאלצו לעזוב את מקור החיים – למד התורה הקדושה. בעניינים אלו צריך להתחזק מאוד.

בקשה - לקראת ימי החנוכה אנו רוצים א"ה להוציא גליון מתורתו של רבנו שליט"א בענייני חנוכה. ומי שיש בידו הנהגה או הוראה או דברי חיזוק מרבנו בעניינים אלו, אנא יואיל לשלוח לנו בהקדם לזיכוי הרבים.

מכתב רבנו בענין זהירות מהלואות

בס"ד. ידוע שלמרות שדורינו דור עני ברוחניות, מ"מ זכינו הרבה דברים מה שלא הי' קודם, זכינו שחוצ' מהחילונים כל ההורים רוצים מאד שבניהם ילמדו תורה, וגם שהבנות יתחנכו בבית ספר בית יעקב, וכדומה. אמנם כעת באתי על דבר שמאד צריך תיקון, ואע"פ שיכולין לומר מי שמך שר ושופט, מצד שני היות שזכיתי להיות מזקני עמנו אולי יתבעו למה לא קיימתי הוכח תוכיח.

הנה בזמנינו בס"ד נתרבו עושי חסד, וענין בזבז ממון הוקל, כי אפשר להשיג הלואות על כל דבר, ועל סמך זה נכנסים בחובות, ואם הי' חיים לפי פרנסתם לא הי' נכנסים בחובות, אבל היות שקל למצוא הלואות, לזה מכאן, ולשלם ההלואה, לזה מאיש אחר, וככה שוקע בחובות גדולים מאד, וזה גורם להיות לזה רשע ולא ישלם, וללומדי תורה גורם שראשם שקוע להשיג הלואות. ואם כל אחד הי' חי רק כדי שלא יצטרך ללות, הי' רוב האנשים יכולין להתפרנס כל צרכם.

לא צריך לפרט פרטים על מה מוציאים כסף ללא צורך. ויראה כל א' לבדוק חשבונות הוצאה והכנסה ולא יחי' חיי מותרות, ויזכה להיות שמח בחלקו ויקוים בו לא ראיתי צדיק נעזב. אהרן יהודה לייב שטיינמן - ח' טבת תשס"ט

מכתב רבנו למועז ממותרות

על דבר אשר בזמן האחרון הורגלו האנשים לעשות כמעט כל לילה "שבע ברכות" עבור זוג המתחתנים, והדבר כבר נעשה כאילו חוב, וכל אחד נכנס בחובות עבור זה, ומתביישים לא לעשות. וידוע שאין שום חוב לעשות סעודה באופן שיצטרך לברך שבע ברכות, אבל יש איסור ללות כסף בזמן שאין בכוחו לשלם. וחושבים שיגלגלו, לזה מזה כדי לשלם לזה, ומלבד זה אין עוד בכוחו אח"כ להתמסר ללמוד התורה כי הוא טרוד בענייני הלואות. וכבר נתעוררתי ע"י א' מהרבנים להתריע על הדבר.

וכן מה שנהגו לעשות "אויפרוף" להחתן ובאים משפחות שלמות, וזה גורם להכנס בחובות גדולים, וכידוע שאיסור גמור ע"פ דין להכנס בחובות כשאין לו לשלם, וזה מעצת היצר להכשיל בני אדם באיסור גזל, ולהוציא הבני תורה מלמוד התורה. ומטעם זה ראוי גם שאלה שיש ביכולתם להוציא הוצאות בשביל הנ"ל, ולא יצטרכו להכנס לחובות, ג"כ למעט בזה, כדי שלא יתביישו מי שאין להם ומשום זה דוחקים עצמם ללוות ולהוציא הוצאות לא כפי יכולתם ומחמת זה ילכו שלא כדין, ויהי' להם לזכות שלא יגרמו לאחרים מכשול, ואלו אשר נזהרים וכוונתם לשם שמים יבורכו בכל הברכות שנאמרו לעושי רצונו ית"ש.

אדם הקשור לעוה"ז

כתב רבנו: בגמ' ב"מ [פ"ג ע"ב] איתא, תשת חשך ויהי לילה זה העוה"ז שדומה ללילה, בו תרמוש כל חיתו יער אלו רשעים שבו שדומין לחיה שביער. והביאור בזה דכיון שהעוה"ז דומה ללילה לכן כל מה שהאדם קשור אליו יותר, דהיינו שיותר נהנה ממנו, זה מראה עליו שהוא מהרשעים, הדומים לחיתו יער שיעקר חיותם הוא מהלילה, כמו כן כל הנאת הרשעים וחיותם הוא הגשמיות אשר בו דבוקים, וזה לאות, אם רואים קשר להגשמיות ולהנאת עוה"ז זה אינו מגדר הצדיקים. ולפ"ז אם אנו רוצים לדעת מצבינו, נוכל לשפוט לפי מידת שייכותינו והנאתנו מעוה"ז, כי בו תרמוש כל חיתו יער, היינו להנות מעוה"ז שהוא בבחינת חייתו יער, וככל שאדם יותר קשור להנאת עוה"ז הוא שייך יותר לחייתו יער. והנה לפנינו הי' ידוע צדיקים שהיו חיים חיי דוחק וכדרכה של תורה, ולא עוד אלא שהיו משתדלין לילך לגלות כדי לסבול עוד וכו', ואם כי אנו רחוקים מאד ממדרגות כאלו מ"מ עלינו לדעת כי זה היסוד, כל מי שהחיים שלו מושגתים על רחבות בכל עניינים זה מפריע, וזהו דרך של חייתו יער. (ימלא פי התלך ח"א עמ' עז)

פת במלח

אמר רבנו שליט"א: דברי המשנה (אבות פ"ו מ"ד) פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, לא השתנו חלילה כלל, אלא מתאים לכל דור, שכל דור והפת במלח והמים במשורה שלו. מסתבר שהפת במלח של דורינו הוא המעטת העסק מהאוכל, וצער השינה מתבטא בקושי הקימה בתחילת הסדר. (ס' כאיל תערוג עמ' רכ"א)

העמדת הבית על זה

כשנשאל רבנו על חובות של אברכים אמר, שהשאלה הראשונה היא למה הוא חייב כסף? ברובם המוחלט של המקרים אברך לא נקלע לחובות בגלל אוכל. כך זה ברוב המקרים, בחלק גדול מן המקרים, נוצר מצב גדול של דוחק

הלכות שביעית - ע"פ שיעורי הגאון רבי בן ציון פלמן שליט"א

העברת עציץ בשביעית

שמד"ס יש איסור זורע בעציץ שאינו נקוב בחוץ, א"כ במה שמוציא מבית לחוץ הוה זורע מד"ס, אבל להביא עציץ נקוב מחוץ לא"י באופן שאינו מפסיק יניקתו שרי, שהרי אינו עושה תוספת שבח בגידול, דמקודם ג"כ היה תחת כיפת השמים וכן השתא, ואותו אויר ושמש שהיה מקודם ישנה גם עכשיו ולכן שרי. ובמש"כ החזו"א דאם הוסרה התקרה אפילו באונס, כל מה שגדל אסור משום ספיחין, יל"ע דהנה בירק שתחילת הצמיחה היתה בשישית ונלקטה בשביעית, נחלקו הראשונים אם יש בו איסור ספיחין, דעת הר"ש (פ"ט משביעית מ"א) והרמב"ן (עה"ת ויקרא כ"ה ה') דאין בו משום ספיחין אף שגדל בשביעית, וכן פסק החזו"א (שביעית סי' ט' ס"ק י"ז ד"ה ירק), ולכאורה טעמא כיון שזרע בהיתר, וא"כ ה"נ כיון שהגידולין נזרעו בהיתר מבית מקורה, בכלל זרע בהיתר הוא, ואמאי יאא בהם איסור ספיחין, ובמה שמוציא לחוץ אף אי חשיב מלאכת איסור אין לאסור מחמתו, דהא קי"ל דנעבד שרי. ושמא יש לחלק בין זרע בזמן היתר לזרע במקום היתר. והגרא"ל שטיינמן שליט"א אמר, דאפשר דכל מה שהתירו היכן שתחילת נטיעתן היתה בהיתר, זהו דוקא בדבר הזרוע ובא, ובהא אף אם נעשו בו עבודות האסורות בשביעית קי"ל דגידולן מותר ואינו בכלל זורע, אבל הכא דיינין לפעולתו כאילו הוא זורע השתא, שהרי הגידול מוסיף ונשבח על ידי פתיחת התקרה ולכן אסור. ולפ"ז הוצא להעביר עציץ מבית לבית,⁶ צריך לתיתו בארגז סגור מכל עבריו (גם מלמעלה), דאז אינו מחדש לו שום יניקה או תועלת.

ג. החזו"א בשביעית (סי' כ"ב סק"א) כתב, דאף למאן דמיקל בזרע בבית, אסור להסיר התקרה מעל הזרעים בשביעית דהוי תולדת זורע, [ואף אם זרע ערב שביעית אסור להסיר התקרה בשביעית], ואם הוסרה התקרה אפילו באונס כל מה שגדל אסור משום ספיחין, וקדוש בקדושת שביעית, דלא עדיף מעלו מאליהן בשביעית, ע"כ. ולפ"ז אסור להוציא מן הבית עציץ אפילו אם אינו נקוב ולהניחו במרפסת שאינו מקורה בשביעית. וכ"כ בקונטרס סדר השביעית שעפ"י פסקי החזו"א אות י"ד, וז"ל: בעציצים שאינם נקובים הנמצאים בבית אפשר להקל, אך אסור להוציאם לחוץ לבית או לגזוזטרא שאינה מקורה. ובמש"כ לאסור להסיר התקרה ולשנות מצבו מבית לשדה משום זורע, צ"ב דהא אינו מחדש במעשה זה יותר יניקה ולמה יאסר, ומה שמשנה שמו מבית לשדה ואית ביה מעתה קדושת שביעית אין טעם לאוסרו משום כך, דאטו יהא אסור להעביר עציץ נקוב בשביעית מחוץ לא"י באופן שאינו מפסיק יניקתו. ועוד צ"ב מה שאסר להוציא מן הבית לחוץ אפילו עציץ שאינו נקוב, ולכאורה הא עציץ שא"נ אינו יונק כלל ולמה יאסר, ואף אי אית ביה קדושת שביעית מדרבנן, מ"מ אין טעם לאסור את פעולת העברה. וביאר הגרא"ל שטיינמן שליט"א, שהאיסור הוא משום התועלת שיש לגידול הצמחים כשמוציאם תחת כיפת השמים ע"י האויר וקווי השמש שיש שם שמועיל לצמיחתם, והוי זה כאברויי אילנא דאסור משום זורע, וכיון

ולפ"ז שרי נמי ליטול ידיו בסוכה ע"ג האדמה, לפי שאינו מתכוין להשקות ומוכח נמי מתוך מעשיו שאינו מתכוין לאיסור. [ולענין דינא יש שאסרו בכל זה, וכתבו כפי פירוק הסוכה, דקודם שמפוקה יכסה הדשא בפ"ו-סי וכו' ואח"כ יפרק הסוכה, ואחרי שפירקה מותר להסיר הכיסוי מחמת הפסד הדשא, שהרי אם ישאירו שם ודאי יתקלקל הדשא במהרה].

³ ואף שבהש"ס התקרה אינו עובד בגוף הקרקע מ"מ חשיב זורע, כדמצינו בשביעית פ"ב מ"ד מזהמין את נטיעותיו וכו' ועושים להם בתים, ומפרש בירושלמי דעושים בתים לצל והיא גדילה מחמתו, ובגמ' בע"ז דף נ' ע"ב דייק ממתני' עד ראש השנה אין בשביעית לא, והרי כאן נמי לא עבד מעשה בגוף הקרקע אף בגוף האילן ומ"מ אסור בשביעית, וא"כ ה"ה הסרת התקרה אסור בשביעית.

⁴ דק"ל דנעבד שרי, דיעוי בחזו"א סי' י' סק"ו שמעיקר הדין אפשר להקל להשתמש ולאכול מפירות שמור ונעבד, אולם בסי' כ"ו בסדר השביעית ססק"א אסר, [וז"ל: עבר הבעלים ולא הפקיר כרמו והחזיק בו כשאר השנים נאסרו הפירות לכל אדם ואסור לאוכלן ואסור ליתן לבהמות], ובספר קריינא דאגראת למרן בעל הקה"י זצ"ל (תשו' קמ"ז) הביא ששאל לחזו"א בסתירת דבריו, ואמר דמעיקר הדין ס"ל דמותר, וכן הוא ההלכה ליחיד השואל, אבל להתיר בסיטונות לכל הכלל כולו ראה בזה ענין קלות בשמירת תורה"ק ולכן בסדר השביעית שהיא קביעת הלכה למעשה לכל הצבור כתב דאסור.

[ובספר "דרך שיחה" (פרשת נשא) הביא מרבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א, שהחזו"א הרבה פעמים כתב בספרו "צריך עיון" וכדו' אף שהיה ברור לו, לפי שבדבר שהיה נוגד דעת האחרונים לא רצה לכתוב מפורש מפני כבודם, למשל, מוכרחים היה דאפשר דאף אם ישיק בשביעית לא יהא אסור משום ספיחין ע"י נט שהתיר רק מפני שעת הדחק, שבלא"ה לא יוכלו לשמור שמיטה. שאלוהו מתי נחשב שאין שעת הדחק? וענה: כשיבוא משיח, עכ"ל].

⁵ דחזו"ל גזר על הספיחין גזירה אטו זרע בשביעית, ולכן כשזרע בשישית לא גזר דליכא דלמדי לזרעה בשביעית, אבל אם היתה הזריעה בשביעית אף אי ליכא איסור בזריעה מ"מ איכא מקום לגזירה.

⁶ [בשביעית פ"ד מ"ו תנן הנוטע בשביעית עקור, והפירות נאסרים כמש"כ הראב"ב פ"ד משמ"ו ה"טו, וה"ה לזרע כמש"כ הראב"ב שם, ואף לרמב"ם שמחזק בין איין שנאסר לירק שמותר [וכמו שביאר המקדש דוד זרעים סי' נט אות ג' ד"ה כתב הרמב"ם] י"ל שכל זה דוקא כשיצא בשמינית שאין בו ק"ש ולכן לא גזרו בהם [לשיטתו שם] איסור ספיחין אבל אם יצאו בשביעית שיש בו ק"ש הרי מה שזרע באיסור אסור].

⁷ וחי"א העיר בזה, דלפ"ז יוצא שם ישיק באיסור דזה תולדת זורע דהוי מד"ס (כדאיתא במו"ק דף ב' ע"ב דתולדות בשביעית מד"ס) אז יהא איסור ספיחין אף שזרע בו, ואם יחרוש שזה מה"ת דכתיב בחרשי ובקציר תשבות אז לא יהא איסור משום ספיחין, ולמאן דלא גזר נעבד יהא שרי לאכול. ובאמת אין דבריו מוכרחים דאפשר דאף אם ישיק בשביעית לא יהא אסור משום ספיחין מ"מ כאן גרע דקודם לא היה לזה כלל שם זורע כלפי שביעית, ועי' מנחות דף ע' ע"א. כשהוסרה התקרה חייל עליה שם זורע כלפי שביעית, ועי' מנחות דף ע' ע"א.

⁸ אולם בספר ארחות רבינו (ח"ב עמ' שניו) הביא בשם החזו"א שאסר להעביר עציץ מבית לבית אף באופן שכולו הוכנס לתוך או מוכסה למעלה פסח כך שכלו מוכסה וסגור ואין נכנס אליו אויר, וביאר הגר"ח קניבסקי זצ"ל טעמו דאזיל לשיטתו (הני"ל) דאסר להסיר את גג הבית מעל עציץ משום דהוי תולדת זורע, וכן מבואר שם (סי' כב סוף סק"א) דאהל עראי אין דינו כגג, ע"כ. ולכאורה מבואר דאף באופן שאינו מחדש לעציץ שום תועלת או יניקה חדשה כל משנהו מבית לשדה חשיב זורע, ולכן כיון שאהל עראי אינו מבטל שם שדה חשיב שמשנהו מבית לשדה ואסור. אולם הדברים תמוהים אמאי חשיב זורע בזה שמשנהו ממצב של בית למצב של שדה אם אינו משנה בגידול מאומה. ובאמת הרבה מחכמי ישראל הורו שמותר להעביר עציצים מחנות לבית ע"י שיעטוף בנילון מכל צדדיו, וכנ"ל. [והיכא דהוה עציץ שא"נ לכאורה ודאי דיש להקל להעבירו ע"י שיעטוף בנילון מכל צדדיו].

1 והגר"צ פלמן שליט"א דן בזה דאפשר דאיה"נ דיהא אסור, דכתיב "ושבתה הארץ" דהיינו שתשבות הארץ (א"י) מעבודת הצמיחה כו', וכשמביא ע"י מחוץ לא"י הרי גורם שהארץ לא תשבות אע"פ שאינו מחדש מעשה זרעה, מיהו בלא דלא תזרע לא יעבור דהא אינו עושה מלאכת זריעה, רק בעשה דושבתה הארץ. אלא דיש לדון דשמא העשה קאי רק במי שעושה מלאכה האסורה ולא בכה"ג, ולשון הרמב"ם בריש הלכות שמיט"ו מ"ע לשובות מעבודת הארץ ועבודת האילן בשנה שביעית שגמר ושבתי הארץ שבת לה' ואמר בחרשי ובקציר תשבות וכל העושה מלאכה מעבודת הארץ או האילנות בשנה זו ביטל מ"ע ועבר על ל"ת וכו', עכ"ל. [ואפשר דדבר זה תליא בפלוגתא הראשונים אם יש בשביעית עשה דשביטת שדהו, ואינו מוכרח].

2 עי' בחזו"א (סי' כ' סק"ו ד"ה הזרע) שביאר שכל ספק הירושלמי הוי בבית שהצמחים הם במצב בלתי טוב ורצוי שנשלל מהם תועלת הגשמים והטללים והאויר וקוי השמש והבית הוא לרועץ להם ומשו"ה נסתפק בירושלמי דבית כזה אינו בכלל שדה, ועי"ש, ולפ"ז יובן דכשעשהו במצב של שדה חשיב יותר מאוקמיא אילנא ודמי לזורע.

והנה לפמש"כ החזו"א שאסור להסיר התקרה מע"ג הצמחים, ראיתי לדון ב' בקדושת לענין פירוק הסוכה לאחר סוכות, א', מרפסת מקורה שיש בו גג הזזה שפוחו בסוכות והוא מאהל ע"ג הצמחים שבחצר, דלכאורה יהיה אסור לסגור לאחר סוכות שהרי משנה מצבו מבית לשדה. ב', כשהקים סוכתו בחצר ובא אחר החג לפרקו ויש בה דשא או שתילים, לכאורה יהיה אסור לפרקו. ונראה להתיר בכל זה לפמש"כ החזו"א (סי' כב סק"א) שאם מותר אהל ארעי לפי שעה לזרוע תחתיו זה אינו כלום אהל ארעי מבטל ממנו שם שדה כלל, וא"כ ה"נ בסוכה שדמיה לארעי הוא מפקיע שם שדה מאותו ומותר לפרק סוכה זה. אולם אחד מגדולי המורים אמר דנידון הב' גרע טפי מהתם, דשם אינו משמש בשימוש אחר מהשדה שהרי זורע תחתיו, ולכן אין זה מפקיע שם "שדה" שבהויל עראי, אבל כשנבנה סוכה ע"ג השדה הרי עושה במקום ההוא שימוש אחר מהשדה והרי הוא מבטל שם "שדה", וכל שכן שיש תועלת להצמיחה. [ובנידון הא' אם המרפסת מוקם בקומות העליונות פשוט שאין הגג נותן למקום שם בית מאחר ורוב תועלת השדה יש באותו מקום, וכמש"כ החזו"א (סי' כ' סק"ו) על הא דתנן (שביעית פ"ב מ"ד) ועושים להם בתים, דאנינו ענין לנוטע בלתי חסום הגג מאהל אילן או שיש בגג חלונות באלכסון שמגין בפני החמה ואינו מגין בפני הגשמים ובפני הטל והאויר והתם הבית להיטיב הגידול, אבל נוטע בבית הצמחים הם במצב בלתי טוב ורצוי שנשלל מהם תועלת הגשמים והטללים והאויר וקוי השמש, והבית להם לרועץ, ע"כ, ולפ"ז ה"ה בניד"ד אף שיש גג שמונע מהגשם להכנס מ"מ כיון שאינו מונע ממנו שאר תועלת השדה הרי אינו מקבל מחמתו שם בית. ובנידון הב' נמי כל שאינה מעובה בסכך הרבה שאינו מגין מפני הגשמים וגם השפעת השמש מגיע דרך הכיסוי אינו די להפקיעו משם שדה, וכמש"כ החזו"א (הני"ל). ונראה דהכא יש להתיר עוד מטעם שאין מתכוין כלל לתועלת הצמחים, [ובשביעית שרי אינו מתכוין, כדמוכח בכ"מ במסכת שביעית, עי' פ"ג משנה ד' (עי' בפהמ"ש הרמב"ם), ובשיטתו נחלקו האחרונים, דעת התוס' י"ט (שם) והמשנה הראשונה (שם) והמהר"י קורקוס (פ"ב ה"ד) דאף במתכוין שרי בגרמא, ולדבריהם שרי להדליק מזוג שטפסף לחצר אף כשהוא מתכוין לזריעה, ודעת הרדב"ן (שם) והחזו"א (סי' יט סק"ג) שאם מתכוין לזבל אסור אף בכה"ג, וכונת הרמב"ם לפי שאינו מתכוין, ומ"מ גם לדבריו מותר להדליק מזוג אף שהוא מטפסף לחצר היכא שאין כונתו לזריעה, אלא דאם ניח"ל בזה אפשר דיש לאסור מדין פס"ר, ועי"ז בחזו"א שביעית סי' יט סק"י"ד ד"ה ווא דשרית, וצ"ע, ה' (עיי' בר"ש מה שהביא מהתוספתא), ו' ח' (כל אבן וכו'), ט' (והקבלן וכו'), ופ"ד משנה א' (וכן הוכיח המקדש דוד סי' נט סק"י מדברי הר"ש שם), ד', ועי' בחזו"א (סי' יט סק"ק י"ד ד"ה ומ"מ) שכל שאינו מתכוין לעבודת הארץ ומוכח שמתכוין לדבר אחר שרי, כדמוכח מכל המשניות (הני"ל), [ודלא כשיטת התוס' בסנהדרין דף כו ע"א (ד"ה לעקל) ובמ"ק דף ד' ע"ב (ד"ה מפני), עיי"ש], ועי' במאירי בסנהדרין דף כו ע"א, ובשו"ת מהרי"ט ח"א סי' פג, ובחזו"א סי' יח סק"ו ד"ה ויל"ע, וסי' יט סק"ב ב"י ד"טו.

יומא דהילולא דמרן הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זיע"א נלב"ע ה' כסלו ת"ש

משפחת אמו של רבנו היו גרים בקאמניץ ה"ה דודו הגה"צ רבי שלמה חיים גורפינקל הי"ד שהיה המו"ץ שם, ורבנו היה בא לשם כפעם בפעם לעסוק עמו בד"ת, בפרט בימי הקיץ שהיה בא לנפוש שם, וגם היה בא ביו"ט ורגלים, וסיפר מה שראה על הגרב"ב זצ"ל, שהיה גר בדירה לידם וכן ציין שראהו במבך ברכות ביראת שמים נפלאה. [וכשהוציאו את הספר 'הרב הדומה למלאך' שאל המחבר שליט"א את רבנו האם ניתן לפרסם את מה שסיפרו אודת הגרב"ב שהיה מכיר מי צריך טבילה לטהרתו, וכן את אשר סיפרו שראו על בגדיו שנשארו ללא זיעה כלל, ואמר רבנו שיראו לפרסם אותם, דהגרב"ב היה מאותם יחידים שזכו לקדושה הזו]. עוד סיפר רבנו ששמע, שבצעירותו שיכנעו את הגרב"ב שילמד רוסית, ולא קלט את השפה ואח"כ הודה לה' שזכה ולא יכנס דבר זה במוחו.

איסור הגמנסיות

שח הגר"מ קסלר שליט"א: נכנסתי פעם לרבנו שליט"א עם שני אברכים בנוגע לפתח מגמות נוספות לסמינרים כגון קלינאות תקשורת. וכששמע את השאלה, השיב בשאלה: האם מותר ללמוד באוניברסיטה? השיבו האברכים בשלילה. ואז ביקש רבנו שיביאו את הספר ברכת שמואל קידושין וביקש להקריא מתוך סי' כ"ז שעוסק שם במידת רשב"י וחביריו. ומביא שם דברי מרן הגר"ח מבריסק שברעב של מלחמת העולם הראשונה היה מצב של פיקוח נפש בנוגע לפרנסה קיומית עד שהתעורר צד שיהא מותר לעבוד בשבת משום פיקוח. אמנם כאשר נשאל האם מותר ללכת לגימנסיה זעק הלוא זה מינות. וז"ל, גימניזיות ואוניברסיטען אסור משום מינות רח"ל, מורי ורבי בשעת המלחמה לא התיר אפילו בענין פיקוח נפשות, כי עי"ז דוחים נפש מישאל ומתפראים בעצי אשירה.

וא"כ, אמר רבנו, אם אסור ללכת לאוניברסיטה אז מדוע שיהא מותר להביא את האוניברסיטה לסמינר. מה לי מקרב הדבר אצל האש מה לי מקרב האש אצל הדבר. (מוסף זכרון למרן הגר"ש זצ"ל עמ' 26)

הצלת רבנו ע"י הגרב"ב

כיתר בני התקופה רבנו היה זקוק להתגייס לצבא הפולני, וניסה כל מיני דרכים כדי ליצול מהם. הגאון ר' משה סולובייצק זצ"ל ידידו של רבנו יבדלחט"א מבריסק, למד בקמניץ אצל הגרב"ב, וגם אחיו של הגר"מ למד שם. אחרי שמחת תורה תרצ"ז נעלם אחיו של ר"מ. ר' משה שכר אופניים והסתובב כחודש ימים בין הכפרים שבסביבה לחפש את אחיו, בסופו של דבר התברר שכבר באותו לילה שיצא, נפל באחד הבארות וטבע. וכיון שהתחיל הזמן, וחודש שלם ר"מ לא היה בישיבה, ובין כה וכה לא קיבל פטור מהצבא וחרב הגיוס היתה מונחת עליו, היטה אותו הדבר לחשוב לנסוע לשווייץ. [כי אע"פ שהיו חייבים בגיוס, אם קיבלו אישור שהולכים ללמד בשווייץ, היו מקבלים פטור, כי היה כבוד לממשלת פולין שהיתה ארץ נחשלת ופרימיטיבית, שהיא תייצא השכלה ותרבות לשווייץ, שהיא מדינה מאד תרבותית].

הגר"ב עמד לכתוב מכתב לראש ישיבת מונטריי שבשווייץ הרב אליהו בוצקו שיקבל אליו את ר' משה בתור ר"מ. וביקש ר' משה [-שתמיד מדגיש רבנו כמה טוב לב היה] מהגר"ב להוסיף גם את רבנו למכתב. ואמר רבנו שחלק גדול בהצלתו [בנוסף לר' משה] יש לרב"ב. (מוקדים אתבונן ח"ג)

מכתב עוז ממרן הגאון רבי ברוך בער זיע"א על רבנו שליט"א

וז"ל המכתב: החיים והשלו' מן השמים אל כבוד הרב הגאון המפורסם אוצר יראה טהורה כשת"ה ר' אלי' נ"י שליט"א בוצקו הר"מ בישיבת מאנטרע הע' ית"ש יברך את כתר"ה ש'י בכל הברכות והצלחות ונוכח לראות בגאולתו וביאת משיחנו בב"א.

אחרי הברכה והשלו' לכתר"ה ש'י, הנני בבקשה שטוחה מכתר"ה ש'י, הנה הבחור הרב הג' החריף ובקי ומעמיק עצום עדין לגאון יקר היראה כשת"ה מר משה נ"י הלוי סאלאוויצק, נכדו של מו"ר הגאון האמיתי החסיד רשכבה"ג כקש"ת מרן רבנו חיים זצוקלה"ה זיע"א, אשר הוא ב"ה לא מפני בריאות ח"ו מוכרח לנסוע אלא מפני טעם אחר, ובודאי יהיה אור להאיר בהישיבה הק' של כתר"ה, כי גדול הוא בעמקות וחריפות ובקיאיות וביראת הש"י ומדות ישרות ונפלאות, אנא מכתר"ה ש'י לשלוח לו דרישה משיבתו הקדושה, והנה מה מאוד גדול כבוד הבחור החריף ובקי מעמיק עצום בחור עילוי מר משה נ"י הנ"ל נכדו של מורי ורבי זיע"א, אנא לשלוח עבורו דרישה, וישבע נחת ועונג מתורת הבחור הנ"ל ומיראתו.

עוד אבקשו בקשה שטוחה עבור הבחור הרב הג' החריף העמקן ובקי ויקר היראה עדין לגדול בישראל כשת"ה מר אהרן ליב נ"י שטיימאן מבריסק, שג"כ הוא בריא אלא שמוכרח הוא מטעם אחר, אנא מכ"ג ש'י לשלוח לו דרישה משיבת כתר"ה, וגם הוא יה' לנחת בהישיבה, כן אני מבקש מכת"ה ש'י.

והנני הדושת"ה המברכו בחג שמח המברכו ומבקשו

ברוך דוב לייבאוויטץ ר"מ בהישיבה הק' בית יצחק. אור י"ד תשרי תרצ"ז

לעילוי נשמת רבי מאיר חיים בן רבי מרדכי נחמן נלב"ע ז' כסלו

להערות הארות והוספות על העניינים הנכתבים בעלון. ולתרומות והנצחות נא לפנות: keailtarog@gmail.com

או ל 0527680034 בין הסדרים או בת. ד. 5397 ירושלים או בפקס 0722164414 ולציין עבור כאיל תערוג

הקמת הישיבה בקמניץ

סיפר רבנו שליט"א כי ר' ברוך בער זצ"ל פתח את ישיבתו מתחילה בוילנא, אך יעץ לו ר' חיים עוזר לעבור למקום אחר, היות ובעיר וילנא הי' חשש שיתקלקלו מבני המקום. ורצה הגרב"ב לעבור לבריסק, אך הבחין שהגיעו לשם פליטים שאינם יראים כ"כ, וחיפש ומצא את קמניץ. ושם היו כמה בעלי בתים ששמחו מאד להביא ישיבה לערים, וסייעו לו הרבה. וא' מהבעלי בתים החשובים הי' חמיו של ר' דוב פריידין זצ"ל, ומשפחתו היתה רדוניקצקי, והי' אוהב תורה מאד. (כ"ח)

וסיפר רבנו שזוכר בהיותו ילד והיה בעיירה קמניץ, אצל דודו הרה"צ ר' שלמה חיים גורפינקל זצ"ל באותו זמן (שנת תרפ"ו) בא מרן הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצוק"ל עם ישיבתו מוילנא לקמניץ, ושמחו מאד בני העיר שבאה אליהם ישיבה, ויצאו לקראתו עם נרות דולקים. (פרי חיים רלו)

בליל ראש השנה

סיפר רבנו שהיה פעם בליל ראש השנה בסעודה אצל ר' ברוך בער, ור' ברוך בער שמח ושימח ושר שירים נפלאים [ביניהם אספרה שמך לאחי וגו']. עד שנכנסה אשתו ואמרה: ר' ברוך בער, ליל ראש השנה היום, ור' ברוך בער סימן לה עם ה'יד שזה בסדר. [ואמר רבנו: הוא יכול היה לשמוח בראש השנה!]. (מפי נכדו הרה"ג ר' אשר שטיינמן שליט"א)

עוד סיפר שר' ברוך בער היה בעל מנגן גדול והי' בעל תפילה בר"ה ויוה"כ בישיבה. (צדיק כתמר יפרח עמ' ת"כ) [רבנו שליט"א בעידא דחדוותא מבקש שישירו את הניגונים הללו שמע מהגר"ב].

ליל תשעה באב

עוד סיפר רבינו ששהה פעם בעיירה קמניץ בליל תשעה באב, והמשגיח שם בשם רבי נפתלי שהיה גיסו של מרן הגאון רבי ברוך בער זצוק"ל, היה מדבר התעוררות על אבילות החורבן, ומעורר את הציבור. (פרי חיים רפ"ט)

יש מספיק מה ללמוד בנגלה

ר' ברוך בער היה אומר דאפילו אלף שנה לא מספיקים כדי לדעת ש"ס, ולא צריך לחפש ללמוד קבלה, יש מספיק מה ללמוד בנגלה. וציין רבנו שזוכר את התרגשותו העצומה של עולם התורה בשעתו בעת שיצא לאור ספר ברכת שמואל. וציין רבנו שבשיעורים היה הגאון ר' ברוך בער יותר ברור ובהסברה נפלאה.

מתיקות התורה

ביאר רבנו את התפילה, והעבר נא ... את דברי תורתך בפנינו. לכאורה, התייחס מאכל ערב מרגישים את הטעם הטוב בפה, אבל מתיקות התורה צריך להרגיש במח, ולמה אומרים 'בפנינו'. וכנראה דגם הנאת מתיקות לימוד התורה מורגש בפה. וכמו שמספרים על הגרב"ב ליבוביץ זצ"ל שאמר את השיעור בכ"כ מתיקות והרגישו על כל תיבה שיוצאת מפיו את הנאתו הגדולה, והיה נראה כאילו שהוא אוכל את המילים מרוב מתיקות. (ימלא פי תהלתך ח"ג עמ' ל- (צדיק כתמר יפרח עמ' קכ"ט)

בשיעורו של הגרב"ב

סיפר רבנו שרצה ללמוד בקמניץ, אבל לא היה לו אפשרות כספית כדי ללמוד שם, אולם בכל פעם שהגר"ב היה נוסע מחוץ לפולין היה עובר דרך בריסק כי בקמניץ לא היה תחנת רכבת ולכן נסע דרך בריסק, והיה נכנס להרב מבריסק, והיה רואה אותו שם. [מלבד פעם אחת שעבר הגרב"ב דרך בריסק ורבנו לא שהה בבריסק באותה תקופה]. וגם השתתף רבנו בשיעור המפורסם של הגרב"ב כשחזר מארצה"ב (כ"ד כסלו תר"ץ) וכל בני הישיבה חיכו לו בתחנת הרכבת בבריסק והתחיל לדבר שם בענייני בבא קמא. [ומלבד זאת שמע פעם רבנו שיעור בישיבת קמניץ מר' ברוך בער על תחילת ב"ק].

קדושת הגרב"ב

שח רבנו, שראה כשפעם נגע הגרב"ב בידית של דלת אחרי שנגע בזה גוי ושפשף ידיו זו בזו כמה פעמים, וכשנשאל לפרש הדבר השיב, והלא הגוי נגע בזה. (הרב הדומה למלאך עמ' 357)

עוד סיפר, שפעם הגיע בעל מקצוע לתקן משהו בביתו של הגר"ב ווחשב הגרב"ב שהינו גוי, ואמר לו יום טוב בשפתו... השיבו הפועל באידיש - הרבי חושב שאני גוי, אני יהודי!!! וכששמע הגר"ב הצטער וחיבקו ממש ובקש ממנו מחילה.

ועוד סיפר רבנו שראה כיצד הגרב"ב היה שקוע בעומק לימודו שלפעמים לא הבחין בנעשה סביבו מרוב שקיעות.